

Centrul de Medicină Legală – instrument de înfăptuire a justiției

Centrul de Medicină Legală – instrument de înfăptuire a justiției

Diana Mazniuc
Consilieră Juridică, Asociația Promo-LEX

www.promolex.md

Procesele de judecată sunt o activitate complexă care implică o multitudine de actori, antrenați la asistarea instanței pentru exprimarea adevărului. Procesele de judecată se fondează pe contrabalansarea pozițiilor părților implicate, consultarea expertizelor relevante și evaluarea obiectivă a faptelor deduse judecății. În acest context, în mod special și univoc, Centrului de Medicină Legală îi revine responsabilitatea de a le asista, aducând expertiza relevantă și furnizând probe sugestive în referința elementelor factologice care determină aflarea adevărului.

Medicina legală este știința care contribuie la evitarea, în măsura posibilului, a erorilor judiciare și ajută știința dreptului să găsească o dezlegare echitabilă atunci când aceasta nu este în măsură prin propriile ei mijloace. Medicina legală furnizează acele elemente necesare judecătorului spre a-și fixa convingerea întru rostirea unei hotărâri.

Mina Minovici

Centrul de Medicină Legală este o instituție publică de

expertiză judiciară, specializată în domeniul medicinei legale și funcționează sub autoritatea Ministerului Sănătății al Republicii Moldova. Misiunea Centrului de Medicină Legală constă în furnizarea mijloacelor științifico-practice de probă care contribuie la îndeplinirea justiției și la îmbunătățirea asistenței medicale oferite comunității – **constatările și expertizele acestuia devenind piatra de temelie a proceselor de judecată, dar și premise de progres al științei medicale.**

Conjugarea eforturilor pentru consolidarea capacității funcționale a Centrului de Medicină Legală prin îmbogățirea acestuia cu instrumentar logistic și uman este una dintre condițiile întreținerii unui act de justiție conciliat cu aflarea adevărului, restabilirea echității, preeminența dreptului. Cu toate acestea, realitățile curente reflectă curențe de percepție în privința rostului Centrului de Medicină Legală în întreținerea sistemului de justiție, dar și a celui medical. În unul dintre materialele [\[1\]](#) publicate de TVR Moldova se indică alarmant:

- **Republica Moldova resimte criza specialiștilor domeniului de medicină legală, la Chișinău aproape 50% din corpul profesional a demisionat, iar în raioane – 30%.**
- **Medicii activi în cadrul Centrului de Medicină Legală confruntându-se cu lipsa de co-echipieri, sunt constrânși să activeze 9 ore per zi, deși limita stabilită se prezintă ca 6 ore per zi.**
- **Subdiviziunile de medicină legală din 11 raioane și-au sistat activitatea, dată fiind demisia pe bandă rulantă a medicilor. Fapt care a succedat: transportarea cadavrelor la instituțiile de expertiză din apropierea vecinătate; extinderea termenului de expertizare peste limitele ordinarului regim de activitate.**
- **Medicinii, proaspăt angajați în cadrul Centrului de Medicină Legală, primesc o remunerație brută de 7000 de lei, ceea ce nu reflectă eforturile depuse timp de 9 ani**

în studiu și perfecționare.

Sugestiv în privința condiției de activitate a Centrului de Medicină Legală se prezintă și indicatorii expuși în Programul de dezvoltare strategică a instituției pentru cuprinsul 2023-2025[2]:

- Se observă absența unui cadru legislativ care să reglementeze implicarea organului fondator al instituției în dezvoltarea acesteia. Nu există acte normative care să prevadă rolul de fondator al Ministerului Sănătății în coordonarea și în implicarea în activitatea Comisiei de calificare și de evaluare a medicilor legiști, în susținerea intereselor legitime referitoare la finanțarea necesară a instituției și la salarizarea specialiștilor în domeniul medicinei legale.
- La nivel național absentează documente strategice de planificare și politici publice care s-ar referi la dezvoltarea domeniului de medicină legală și de expertiză judiciară.
- Se atenționează o poziționare de gestionare incoerentă a instituției. Rolul de coordonare a domeniului de expertiză judiciară a Centrului de Medicină Legală a fost transferat de la Ministerul Justiției la Centrul Național de Expertize Judiciare. În fapt, noua instituție de ghidare, deși egală ca poziționare în sistem, nu poate fi dotată cu instrumentarul suficient pentru monitorizarea și direcționarea Centrului de Medicină Legală, atribuindu-se, prin urmare, un drept abuziv.
- Se atenționează lipsa corpului profesional capabil de a face față solicitărilor. Conform schemei de încadrare, aprobate anual de Ministerul Sănătății, Centrul de Medicină Legală dispune de un efect de personal de 324, 25 unități, inclusiv, 36, 75 (11.3%) unități de conducere și 287,5 (88, 7 %) unități de execuție. Actualmente, ținând cont că 38, 5% (11, 9%) de unități

de funcții continuă să fie înghețate prin moratoriul stabilit prin Hotărârea de Guvern nr. 672/2019, pot fi ocupate 285, 75 posturi, în prezent fiind ocupate doar 269, 75 (83.2%) posturi de muncă, inclusiv 15, 75 prin cumul extern.

- Se alarmează lipsa dotării Centrului de Medicină Legală și a subdiviziunilor sale teritoriale cu utilaje îndeustulate onorării misiunilor de mandat. Bugetul limitat al Centrului de Medicină Legală nu poate acoperi toate nevoile legate de existența, dezvoltarea și asigurarea calității serviciilor (achiziționarea echipamentului modern, a metodelor moderne de cercetare medico-legală și a software-urilor specifice). În mod derivat, lipsesc normative privind standardele de asigurare a minimului necesar de dotare tehnică a procesului de realizare a investigațiilor medico-legale.
- Se evidențiază lipsa infrastructurii adecvate pentru desăvârșirea misiunii de subdiviziunile de medicină legală din raioane. Sediile de activare ale acestora nu sunt în drept de proprietate al Centrului de Medicină Legală, sunt luate în locațiune de la autoritățile publice locale și/sau de la spitale. Carența indisponibilizează posibilitatea investiției în condiția de muncă și în perfecționarea serviciului de expertizare.
- Se atestă conceptualizarea defectuoasă a bugetului de activitate al instituției. În anul 2022, din cauza existenței confuziilor legislative, în conturile de retribuire a muncii s-a creat un deficit în valoare de 8370, 5 mii lei. Centrul de Medicină Legală a solicitat de nenumărate ori majorarea alocațiilor, însă, rectificările s-au oferit fragmentar și insuficient, fapt care a menținut instituția în deficit de buget pe tot parcursul anului. Drept rezultat, nu a fost posibilă motivarea financiară a angajaților conform legislației în vigoare din eventualele economii acumulate. Mai mult, din același temei, instituția nu a reușit să-și onoreze

obligațiunile de retribuire a muncii în volumul prevăzut de legislație.

Adițional, Raportul de activitate al anului 2022, exemplifică un set de vulnerabilități ale Centrului de Medicină Legală, confirmat practic și prin triangulare a informațiilor.

Se atestă că pe parcursul anului 2022, deși au fost planificate a fi realizate 38390 expertize, constatări și cercetări medico-legale, au fost îndeplinite doar 35297. Fenomenul se explică, inclusiv, prin scăderea adresărilor beneficiarilor Centrului de Medicină Legală, **ca urmare a sistării activității subdiviziunilor teritoriale din Briceni, Ocnița, Dondușeni, Șoldănești, Sângerei, Ungheni, Căușeni, Basarabeasca, Ceadâr-Lunga, Taraclia, Vulcănești.** Într-o măsură similar sugestivă se arată: **în raioanele Râșcani, Edineț, Drochia, Fălești, Nisporeni, Hâncești, riscă a fi sistate subdiviziunile teritoriale ale Centrului de Medicină Legală, întrucât medicii legiști angajați în acestea se apropie de vârsta de pensionare.**

Condițiile precare de activitate și lipsa de interes a autorităților în reabilitarea unei instituții cheie, cu funcție duală, atât în sistemul de drept, cât și în sistemul medical, plasează Centrul de Medicină legală într-o conjuncție în care nu poate furniza servicii medico-legale uniforme. Aceste servicii sunt considerate fundamentale pentru sancționarea infracțiunilor care implică atentate asupra vieții și sănătății umane.

Organele de drept, cum ar fi Poliția și Procuratura din Telenești, Cahul, Căușeni, Ungheni și Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia, au notificat obstacole cu care se confruntă Centrul de Medicină Legală în îndeplinirea misiunii sale de mandat. De asemenea, s-a semnalat că, din cauza lipsei medicilor legiști în subdiviziunile teritoriale, se reduce posibilitatea investigării anumitor infracțiuni, ceea ce permite extinderea cifrei negre a criminalității.

Deficitul de personal al Centrului de Medicină Legală a fost cauzat de diferențele admise în retribuirea dintre specialitățile medicale. Sistemul bugetar de salarizare a medicilor legiști, prin neajunsurile sale, determină acordarea unor salarii mai mici pentru angajații Centrului de Medicină Legală, ceea ce generează o situație neatractivă în ceea ce privește recrutarea pentru această profesie. Alături, în ultimii ani, specialitatea medicină legală este puțin solicitată la admiterea în rezidențiat, iar puținii rezidenți admiși, aleg a părăsi studiile sau sunt exmatriculați pentru nereușită, dată fiind complexitatea domeniului.

Se ține a se concretiza, în pofida eforturilor depuse de Centrul de Medicină Legală pentru alarmarea în privința condițiilor de muncă pe care le confruntă, factorii decidenți nu au administrat măsuri conforme și au omis includerea instituției în obiectivele reformei de justiție. Ministerul Sănătății menținându-și, alături, o poziție în umbră. Menținerea unei asemenea atitudini poate succeda o incapacitate instituțională, lovind, în lanț, o multitudine de alte relații sociale ce vizează necesitățile ordinii publice și ale securității individului.

Sub aspect exemplificativ, Dumitru Russu, consilier al Asociației Promo-LEX, a oferit situații concrete despre modul în care problemele cu care se confruntă Centrul de Medicină Legală afectează eficacitatea luptei împotriva criminalității, subliniind lipsa de acțiune a statului în eradicarea relelor tratamente, în mod special, în mediul carceral.

În contextul existenței *Ordinului nr. 77, emis de Procuratura Generală, care aprobă Regulamentul referitor la procedura de identificare, înregistrare și raportare a presupuselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant*, se impun următoarele obligații autorităților naționale exprimate astfel:

Polițiștii, polițiștii de frontieră, carabinierii, angajații

sistemului penitenciar, ai Centrului Național de Anticorupție, ai Serviciului Vamal, precum și lucrătorii medicali din toate instituțiile medicale, au obligația, oficială, de a informa procurorul în cazul în care au cunoștință despre orice informație referitoare la acte de maltratare comise de către persoane publice sau de către persoane care acționează în exercitarea funcțiilor lor oficiale. Această obligație se aplică atunci când persoana reclamă că a fost supusă torturii, tratamentului inuman sau degradant, prezintă leziuni corporale vizibile sau există alte circumstanțe care sugerează că persoana a fost supusă unor astfel de fapte. De asemenea, trebuie raportate situațiile în care persoana a decedat sau a suferit alte leziuni corporale în timp ce se afla în custodia autorităților sau în urma intervenției angajaților de ordine.

În urma monitorizărilor, desfășurate de Asociația Promo-LEX[31], s-a remarcat o raportare lacunară a prezumțiilor de comitere a relelor tratamente, mecanismele național-reglementate devenind desuete pe plan practic.

Mai mult, deși se uzează în proces de interacționarea cu Centrul de Medicină Legală, pentru a crea aparența de investigație, se remarcă următorul fapt – instituțiile penitenciare remit către medicii legiști materiale compromise, sub aspectul obiectivității despre originea și semnele leziunii suportate de către deținut, limitând unghiul de vedere și posibilitatea de a recunoaște tabloul factologic real. Într-un echivalent: medicii legiști nu interacționează cu potențiala victimă a relelor tratamente în mod nemijlocit, ci sunt „asistați” de către un subiect interesat în a ascunde circumstanțele cauzei și în a limita accesul la informații relevante. Această situație pune în pericol obiectivitatea și integritatea procesului de investigație și poate duce la subraportarea sau la subestimarea problemelor legate de relele tratamente. Mai mult, se observă că medicii legiști își pun în pericol calitatea și veridicitatea concluziilor prin faptul că se bazează pe materiale dirijate și concertate, care sunt

manipulate în privința modului în care a avut loc incidentul de către subiecții din sistemul penitenciar. Această influență asupra materialelor de investigație poate afecta obiectivitatea și integritatea procesului de examinare medico-legală și poate conduce la prezentarea unor concluzii distorsionate sau incomplete.

Cu titlu de concluzie: Centrul de Medicină Legală, instituția crucială în probarea actelor de rele tratamente, riscă să-și piardă din utilitatea sa impusă prin lege date fiind:

- Dependența de factorul comunicator despre circumstanțele incidentului;
- Lipsa mobilității în acțiune;
- Deficitul de personal profesionist capabil a oferi răspuns problemelor justiției.

Având în vedere condiția critică de confruntare a Centrului de Medicină Legală, Asociația Promo-LEX se solidarizează cu instituția solicitând autorităților:

1. Alocarea resurselor necesare pentru dezvoltarea subdiviziunilor teritoriale, inclusiv prin organizarea sediilor proprii și a instrumentarului de muncă. Menținând astfel aplicabilitatea principiului independenței instituționale și a posibilității de dezvoltare;
2. Reglementarea relației de dialog între Ministerul Sănătății și Ministerul Justiției în vederea soluționării aspectelor de gestiune și administrare a instituției;
3. Identificarea soluțiilor pentru o retribuire echitabilă a lucrătorilor din domeniul medicinei legale;
4. Echiparea Centrului de Medicină Legală și a subdiviziunilor teritoriale cu echipamente și laboratoare de ultimă generație, capabilă să ofere răspunsuri justiției;
5. Includerea instituției în discuțiile de reformă privind

- domeniul justiției;
6. Menținerea standardelor de formare continuă specializată pentru lucrătorii Centrului de Medicină Legală, în colaborare cu criminaliști, ofițeri de urmărire penală, procurori și judecători;
 7. Extinderea cadrului legal care să permită lucrătorilor Centrului de Medicină Legală să desfășoare cercetări fără restricții, fără a fi nevoie de avizări sau dependențe relaționale.

Pornind de la ideea că medicina legală s-a născut din profunda necesitate socială, de la contribuirea asistării justiției, insistăm asupra conjugării eforturilor pentru redresarea stărilor de fapt.

Soluționarea problematicilor Centrului de Medicină Legală răspund, în mod prioritar și crucial, justiției penale, veriga ordinii și securității unui stat – *expertiza medico-legală contribuie major la justa încadrare a faptei în textul legii penale, aceasta precizează caracterul omisiv sau comisiv al faptei, timpul scurs, modul și mijloacele de săvârșire a infracțiunii, raportul de cauzalitate dintre acțiune sau inacțiune și efectele acestora, factorii determinanți sau favorizanți în producerea unui efect biologic.*

De asemenea, expertiza medico-legală ajută la probarea laturii subiective a infracțiunii prin precizarea stării de conștiință a infractorului, stabilind dacă acesta a cunoscut și a urmărit consecințele faptei, a prevăzut și a acceptat posibilitatea producerii acestor consecințe, a prevăzut urmările faptei, dar a considerat că nu se vor produce sau nu a prevăzut aceste urmări, deși trebuia și putea să le prevadă. Expertiza contribuie la stabilirea responsabilității legate de vârstă, iar prin aprecierea gravității leziunilor corporale și a caracteristicilor acestora, la stabilirea vinovăției agresorului și la corecta încadrare a faptei în textul legii penale[\[4\]](#).

Materialul este realizat de Asociația Promo-LEX cu sprijinul financiar al Republicii Federale Germania, prin intermediul Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău (Deutsche Botschaft Chișinău) și a Fundația Soros Moldova.

[1]

<https://tvr Moldova.md/article/e270da55888748d2/criza-de-medici-legisti-in-republica-moldova.html>

[2]

<http://medicina-legala.md/wp-content/uploads/2022/12/CML-PDS-2023-2025-WEB.pdf>

[3]

<https://promolex.md/23000-raport-evaluarea-mecanismului-de-prevenire-si-combatere-a-relelor-tratamente-in-sistemul-penitenciar-din-republica-moldova/?lang=ro>

[4] Medicina Legală. Valentin Iftenie. Dan Dermengiu